

Отримано: 9 лютого 2019 р.

Прорецензовано: 25 лютого 2019 р.

Прийнято до друку: 1 березня 2019 р.

e-mail: olga.kulchytska@gmail.com

wildenergy1005@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-5(73)-138-140

Кульчицька О. О., Бабій М. М. Дискурс персонажів А. А. Мілна: прагматичний аспект. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 5(73), березень. С. 138–140.

УДК 811.111

Кульчицька Ольга Остапівна,
кандидат філологічних наук, доцент
Бабій Марія Миколаївна,
магістрант, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ДИСКУРС ПЕРСОНАЖІВ А. А. МІЛНА: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Антропоцентризм є однією із визначальних рис оповідань А. А. Мілна під загальною назвою Winnie-the-Pooh, які вважаються зразком дитячої літературної класики. Дослідники відмічають глибокий психологізм зовнішньо простих історій Мілна. Характеристика його персонажів легко вкладаються як у систему психотипів К. Г. Юнга, так і у типологію стилів спілкування В. Сатір. Ця студія є спробою довести гіпотезу кореляції між психотипом індивіда (літературного персонажа) і певними мовленнєвими актами, що переважають у його дискурсі. Робота відкриває перспективу інтертекстуального дослідження: асоціативні зв'язки між психотипом, стилем спілкування і типом/типами мовленнєвих актів можуть виявитися засобом реалізації вертикальної інтертекстуальності.

Ключові слова: А. А. Мілн, Вінні-Пух, Кролик, ослик Іа-Іа, психотип, стиль спілкування, мовленнєвий акт.

Olga Kulchytska,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Mariia Babii,
MA Student, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

CHARACTERS' DISCOURSE IN THE STORIES BY A. A. MILNE: A PRAGMATIC PERSPECTIVE

Anthropocentrism is a key feature of Alan Alexander Milne's collection of children's stories under the common title of Winnie-the-Pooh (1926, 1928), easily one of the best examples of children's literature classics. Critics and researchers state that for all their outward simplicity, Milne's stories give deep psychological insight into human nature. We believe that each character (in this article we discuss three of them – Winnie-the-Pooh, Rabbit and Eeyore) can be fitted into the system of psychological types developed by C. G. Jung and the system of communication styles proposed by V. Satir. We claim that Winnie-the-Pooh's discourse and behaviour suggest his belonging to the Extraverted Sensation type, his communication style being Leveling. Rabbit shows the characteristics of Extraverted Thinking type; in terms of Satir's taxonomy, his communication style is Computing. Eeyore is definitely the Introverted Thinking type; though it is not so easy to define him from the perspective of communication styles. For Eeyore, we suggest the term 'Anhedonic style'. We hypothesize that there is correlation between the psychological type of a character and his communication style, and the types of speech acts (assertives, directives, commissives, expressives, declarations) that he chooses, either consciously or subconsciously. Our other hypothesis is that such correlation may be a factor that ensures vertical intertextuality; but this idea needs further investigation.

Key words: A. A. Milne, Winnie-the-Pooh, Rabbit, Eeyore, personality type, communication style, speech act.

Постановка проблеми. У середині ХХ століття виникла психолінгвістика – наука, що, за Ч. Осгудом і Ш. Себеоком, у широкому сенсі, вивчає відношення між повідомленнями і особистісними рисами індивідів, які їх відбирають та інтерпретують (цитовано за [14, с. 296]; переклад наш – О. К., М. Б). Набір інваріантних особистісних рис вважається основою психотипу людини, одним із проявів якого є її мовлення, зокрема, вибір нею тих чи інших мовленнєвих актів.

Огляд джерел і публікацій з проблеми. У процесах спілкування чітко проглядається тенденція до поділу оточуючих на групи, завдяки чому комуніканти можуть передбачити реакцію співрозмовника, хід і результат взаємодії. Одним із критеріїв такого поділу є визначення психотипу – впізнаної сукупності рис характеру, зовнішніх ознак, які вказують на типову модель поведінки у тій чи іншій ситуації [5, с. 21]. У цій роботі ми спиратимемося на теорію К. Г. Юнга [6], який за критерієм об'єктно-суб'єктної орієнтації визначає два загальні психологічні типи особистості – екстравертний та інтровертний. Кожний із них поділяється на чотири підтипи у залежності від певних психічних функцій: екстравертний / інтровертний розумовий, екстравертний / інтровертний емоційний, екстравертний / інтровертний сенсорний, екстравертний / інтровертний інтуїтивний.

З іншого боку, вартою уваги видається психолінгвістична класифікація стилів спілкування В. Сатір [4]: запобігливий стиль (людина часто дякує, вибачається, не висловлює незгоди, погоджується із критикою на свою адресу), звинувачувальний стиль (вважає інших винуватими у порушенні порядку, самостверджується через критику), розважливий стиль (людина контролює свої емоції; коректна, розумна, інтелігентна; однак її мовлення невіразне, монотонне, насичене абстракціями; не викликає інтересу у співрозмовника); віддалений стиль (говорить недоречно і невчасно, не фіксує увагу на словах співрозмовника), врівноважений стиль (мовлення людини послідовне, вона відкрита і щира).

Ще одним вихідним положенням нашої роботи є розгляд жанрових особливостей оповідань для дітей молодшого віку. Письменники, видавці, дослідники визначають такі основні характеристики дитячої книги: проста і оригінальна, яскраво і чітко презентована ідея; розширення кругозору і розвиток уяви читача; представлення нового, цікавого знання про оточуючий світ; легкість стилю, гумористичне забарвлення; введення читача в інший, відмінний від реального, світ; антропоцентризм – в центрі історії знаходиться дитина або істота, з якою дитина може себе отожднювати; з хорошої книги дитина виносить урок – моральний, психологічний, або такий, який вона, в силу свого віку, ще не може виразити словами [1, с. 109–110; 2, с. 49–53; 7; 9].

Завдання і матеріал дослідження. Оповідання А. А. Мілна під загальною назвою *Winnie-the-Pooh* (1926 і 1928 роки) вважаються дитячою класикою. Вони написані простою мовою, сюжет будується довкола комічних моментів, привабливості їм додають оригінальні ілюстрації Е. Х. Шепарда. Іноді автору закидають солодкуватість, майже пародійну добropорядність вищих прошарків середнього класу; разом із тим, відмічають психологізм, іронію, приховану складність персонажів [8; 12]. Проте, останні виписані настільки яскраво, що їх доволі легко віднести до певного психотипу.

Вербальна поведінка персонажів розглядається у роботі в ракурсі теорії мовленнєвих актів Дж. Остіна і Дж. Р. Серля; за основу прийнята традиційна таксономія мовленнєвих актів із розподілом їх у залежності від іллокутивної сили на репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви, декларативи [10, с. 72–81; 11, с. 106–108; 13, с. 254–264]. Завданням роботи є виявити закономірності реалізації комунікативного наміру (використання певних типів мовленнєвих актів) мовцями, що належать до різних психотипів особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вінні-Пух (*Winnie-the-Pooh*), улюблена іграшка Крістофера Робіна, є головним героєм оповідань Мілна. Цей персонаж присутній у всіх історіях, а інші то з'являються, то зникають.

Мовлення і дії Пуха, його характеристика іншими персонажами дають підстави віднести його до екстравертного сенсорного психотипу. За Юнгом, екстравертний сенсорний тип визначає цінність об'єктів за силою відчуття, орієнтований на пошук задоволення; це можуть бути естети або, у більш примітивному варіанті, особистості, що віддаються простим радощам життя [6, 242–244]. Це повною мірою стосується Пуха (*'When you wake up in the morning, Pooh, ' said Piglet at last, 'what's the first thing you say to yourself?' 'What's for breakfast?' said Pooh [16]; 'What I like best in the whole world is Me and Piglet going to see You, and You saying "What about a little something?" and Me saying, "Well, I shouldn't mind a little something, should you, Piglet," and it being a hummy sort of day outside, and birds singing' [15]*).

За типологією спілкування Сатір, характерним для Вінні-Пуха є урівноважений стиль поведінки. Ведмедик не надто розумний (*'For I am a Bear of Very Little Brain' [16]*). Однак, «відсутність мізків» урівноважується доброзичливістю, винахідливістю, миролюбністю (*'a Bear with a Pleasing Manner but a Positively Startling Lack of Brain' [15]; 'Because you see, Owl, if we could get Piglet into the letter-box, he might squeeze through the place where the letters come, and climb down the tree and run for help' [15]; 'Eeyore, ' he said solemnly, "'I, Winnie-the-Pooh, will find your tail for you' [16]*). Пух талановитий, він складає вірші (*hums*). Однак, це не його «інтелектуальний продукт», а частина світу, в якому він живе (*'Because Poetry and Hums aren't things which you get, they're things which get you. And all you can do is to go where they can find you' [15]*). Таким чином, і тут ми бачимо баланс – між внутрішнім і зовнішнім. Ще одною цікавою особливістю цього персонажа є здатність розгортати логічний ланцюжок (*'Because I know I'm not getting fatter, but his front door may be getting thinner'; 'If I know anything about anything, that hole means Rabbit, ' he said, 'and Rabbit means Company, ' he said, 'and Company means Food and Listening-to-Me-Humming and such like' [16]*). Якою б чудернацькою не була ця логіка, у формальній послідовності Пуху не відмовиш.

У дискурсі Вінні-Пуха ми нарахували 562 мовленнєві акти. З них репрезентативи становлять 66,7% (*'And the only reason for being a bee that I know of is making honey' [15]*), директиви – 22,6% (*'Christopher Robin, you must shoot the balloon with your gun' [16]*), комісиви – 3,2% (*'Eeyore, ' he said solemnly, 'I, Winnie-the-Pooh, will find your tail for you' [16]*), експресиви – 7,5% (*'Very well, ' said Pooh; 'Thank you, ' growled Pooh [16]*).

Кролика (*Rabbit*) можна віднести до екстравертного розумового типу. Такі особистості приймають рішення, виходячи з розважливих мотивів, створюють схеми («формули» за Юнгом) об'єктивної реальності і підпорядковують їм життя, схильні ігнорувати сферу емоцій та естетичних переживань [6, с. 231–236]. За Сатір, стиль спілкування Кролика можна визначити як розважливий; основними характеристиками такого спілкування є коректність, інтелігентність, контроль над емоціями; проте, таких співрозмовників важко назвати цікавими.

Кролик розумний, тверезий і прагматичний. Іноді, коли настає «дуже клопіткий день», йому подобається віддавати накази, роздавати поради, демонструвати свої знання, пропонувати допомогу (*It was a Captainish sort of day, when everybody said, 'Yes, Rabbit' and 'No, Rabbit, ' and waited until he had told them; As soon as he woke up he felt important, as if everything depended upon him [15]*). Кролик вважає себе стратегом (*'Well, I've got an idea, ' said Rabbit, 'and here it is. We take Tigger for a long explore, somewhere where he's never been, and we lose him there, and next morning we find him again, and – mark my words – he'll be a different Tigger altogether' [15]*). Він хвалькуватий, поважає Сову, а до інших ставиться дещо зверхньо (*'Christopher Robin depends on Me. He's fond of Pooh and Piglet and Eeyore, and so am I, but they haven't any Brain'; 'Owl, ' said Rabbit shortly, 'you and I have brains. The others have fluff. If there is any thinking to be done in this Forest – and when I say thinking I mean thinking – you and I must do it' [15]*). Кролик практичний і хазяйновитий, любить порядок і організованість (*'Do you mind if I use your back legs as a towel-horse? Because, I mean, there they are – doing nothing – and it would be very convenient just to hang the towels on them' [16]*).

Кількість висловлювань Кролика менша, ніж Вінні-Пуха (у Пуха, головного персонажа, більше книжкового простору). У дискурсі Кролика ми нарахували 196 мовленнєвих актів, з яких репрезентативи становлять 56,1% (*'If I walked away from this Pit, and then walked back to it, of course I should find it' [15]; 'I mean, ' said Rabbit, 'that having got so far, it seems a pity to waste it' [16]*), директиви – 31,1% (*'So I want you, Pooh, to search by the Six Pine Trees first, and then work your way towards Owl's House, and look out for me there' [15]*), комісиви – 8,2% (*'We'll take him to the North Pole, ' said Rabbit [15]*), експресиви – 4,6% (*'Well done, Pooh, ' said Rabbit kindly; 'That was a good idea of ours' [15]*).

Ослика Іа-Іа (*Eeyore*) ми відномимо до інвертованого розумового типу. За Юнгом, такі особистості схильні підлаштовувати факти дійсності під власні ідеї, їм важко налагодити контакт з іншими, вони ображаються на тих, хто не згідний з ними, вважають себе правими і, водночас, можуть бути наївними та непристосованими [6, с. 254–257]. Ослик, самотній песиміст, живе у власному світі (*'It's your fault, Eeyore. You've never been to see any of us. You just stay here in this one corner of the Forest waiting for the others to come to you' [15]; 'Only don't blame me if it rains' [16]; 'I'm not saying there won't be an Accident now, mind you' [15]*). Ключовими словами у його характеристиці є «похмурий» та «сумний» (*Eeyore's Gloomy Place; in a gloomy manner; always sad [16]*). Іа-Іа гіперболізує негатив, звинувачує інших у своїй самотності і хоче викликати до себе співчуття (*'And I said to myself: The others will be sorry if I'm getting myself all cold. They haven't got Brains, any of them, only grey fluff that's blown into their heads by mistake, and they don't Think, but if it goes on snowing for another six weeks or so, one of them will begin to say to himself: "Eeyore can't be so very much too Hot about three o'clock in the morning." And then it*

will Get About. And they'll be Sorry' [15]). Іноді Іа-Іа поводить зверхньо ('It means Learning, it means Education, it means all the things that you and Pooh haven't got. That's what A means' [15]). Йому притаманний сарказм ('I'll give you three guesses, Rabbit. Digging holes in the ground? Wrong. Leaping from branch to branch of a young oak-tree? Wrong. Waiting for somebody to help me out of the river? Right. Give Rabbit time, and he'll always get the answer' [15]). Іа-Іа схильний впадати в глибоку задуму, розмірковувати на філософські теми ('...but, after all, what are birthdays? Here to-day and gone to-morrow' [15]).

Іа-Іа трошки говіркіший, ніж Кролик – у його дискурсі ми нарахували 226 мовленнєвих актів: 61,5% становлять репрезентативи ('Christopher Robin said it was an A, and an A it is – until somebody treads on it,' Eeyore added sternly [15]), 27,8% – директиви ('Look at the birthday cake' [16]; 'Don't Bustle me', said Eeyore [15]; 'Could you ask your friend to do his exercises somewhere else?' [15]), 1,4% – комісиви ('I will give my mind to it,' said Eeyore [15]), 9,3% – експресиви ('And many happy returns to you, Pooh Bear'; 'Enjoy yourself' [16]).

Якщо із визначенням психотипу цього персонажа не виникає проблем, то однозначно охарактеризувати його стиль спілкування важче. У його дискурсі знаходимо ознаки звинувачувального (вважає інших винними у своїх проблемах) і відстороненого (надмірно зосереджений на собі) мовлення. Не намагаючись «удосконалити» типологію Сатір, зазначимо, що такий стиль дискурсу можна назвати ангедонічним.

Відсоток непрямих мовленнєвих актів у дискурсі трьох розглянутих нами персонажів невеликий: 1,6% у Вінні-Пуха, 2,1% у Кролика, 1,3% у Іа-Іа. В основному це ввічливі прохання у формі запитань. Ми можемо пояснити це потребою чіткого вираження думки у книзі для дітей молодшого віку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, Вінні-Пух – екстравертний сенсорний тип – віддає перевагу констатаціям, твердженням, поясненням; не дуже обтяжує інших запитаннями чи проханнями, не любить брати на себе зобов'язання, і не надто експресивний. Кролик – екстравертний розумовий тип – також любить констатувати і пояснювати, але директивів у його мовленні майже на 10% більше, ніж у Пуха; більше і випадків зобов'язань; зате експресивів менше, ніж у двох інших персонажів. Ослик Іа-Іа – інтровертний розумовий тип – у більшості випадків також констатує чи висловлює свої міркування; однак, і вимагати або очікувати чогось від інших (директиви) полюбляє майже так само, як і прагматичний Кролик; він дуже не любить брати на себе зобов'язання (рекордно мала цифра комісивів – 1,4%), а емоції виражає очініше, ніж педантичний Кролик чи позитивно налаштований Вінні-Пух. Переважання репрезентативів у мовленні усіх трьох персонажів можна, знову ж таки, пояснити особливостями жанру, що розглядається, – оповідок для дітей молодшого віку.

Хороша (дитяча) книга розвиває здатність аналізувати, вибудовувати асоціативні ряди і знаходити зв'язки між ідеями, актуалізує «у свідомості читача певні когнітивні структури, які нагадують йому про інший текст, що описує схожу ситуацію, особу чи явище» [3, с. 95]. Оповідання А. А. Мілна, при всій своїй зовнішній простоті, готують дитину до сприйняття більш складних творів. Так, певні риси характеру Вінні-Пуха можна знайти у Карлсона (*Karlsson-on-the-Roof* Астрід Ліндгрєн); занудна педантичність Кролика подекуди проглядається у молодого Більбо Бегінса, в українській редакції – Більбо Торбіна (*The Hobbit* Дж. Р. Р. Толкіна) та у Герміони Грейнджер (перші книги із серії *Harry Potter* Дж. К. Роулінг), а песимізм ослика Іа-Іа – у Невіла Лонгботома, в українській редакції – Невіла Довгопупса (там само). Вивчення лінгвістичних особливостей мовлення певних психологічних типів літературних героїв видається нам перспективним з точки зору як прагмалінгвістики, так і інтертекстуальності. На цьому етапі дослідження ми можемо припустити, що співвідношення між психотипом персонажа, стилем спілкування і типом мовленнєвих актів, які він/вона свідомо чи підсвідомо обирає, є проявом вертикальної інтертекстуальності. Аля ця гіпотеза вимагає верифікації.

Література:

1. Мінцис Е. С. Літературна казка Енід Блайтон: жанрові та лінгвістичні особливості. *Літературознавчі студії: компаративний аспект*. Зб. статей. Вип. 2. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. С. 109–115.
2. Мінцис Ю. Б. Демінутивність у художньому дискурсі: когнітивний і прагматичний аспекти (на матеріалі англійської прози для дітей): дис. ... канд. філол. наук: 10.0204. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014. 200 с. URL: <http://www.disslib.org/search/?query=%C4%E5%EC%B3%ED%F3%F2%E8%E2%ED%B3%F1%F2%FC> (Дата звернення: 27.02.2019).
3. Тацакович У. Т. Інтертекстуальність у лінгвокогнітивному вимірі. *Наук. вісн. Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2018. № 35. Том 1. С. 94–97. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_1/26.pdf (Дата звернення: 27.02.2019).
4. Сатир В. Как строить себя и свою семью. Пер. с англ.: улучш. изд. Москва: Педагогика-Пресс, 1992. 125 с.
5. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. 2-е изд. Санкт-Петербург: Питер Пресс, 1997. 250 с.
6. Юнг К. Г. Психологические типы. Под общей ред. В. Зеленского. Москва: Прогресс-Универс, 1995. 285с.
7. Abrams, D. What makes a children's book great? We have some answers. *Publishing Perspectives*. URL: <https://publishingperspectives.com/2012/06/what-makes-a-childrens-book-great-we-have-some-answers/> (last accessed: 07.02.2019).
8. Burnside, S. Revisiting Winnie-the-Pooh: more cutting than we thought when we were six. *The Guardian*. November 4, 2016. URL: <https://www.theguardian.com/books/2016/nov/04/revisiting-winnie-the-pooh-more-cutting-than-we-thought-when-we-were-six> (last accessed: 21.01.2019).
9. Gidwitz, A. What makes a children's book good? *The New Yorker*. October 3, 2016. URL: <https://www.newyorker.com/culture/cultural-comment/the-goosebumps-conundrum-what-makes-a-childrens-book-good> (last accessed: 07.02.2019).
10. Grundy, P. *Doing pragmatics*. Third edition. London: Holder Education, part of Hachette Livre UK, 2008. 315 p.
11. Huang, Yan. *Pragmatics*. New York: Oxford University Press, 2007. 346 p.
12. Lowne, C. Winnie-the-Pooh. Children's stories by Milne. *Encyclopaedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/Winnie-the-Pooh-childrens-stories-by-Milne> (last accessed: 07.02.2019).
13. Searle J.R. What is a Speech act? In Steven Davis (ed.). *Pragmatics: A reader*. New York, Oxford: Oxford University Press, 1991. P. 254–264.
14. Stern, H. H., Stern, H. H., Tarone, E. E., Stern, H., Yule, G. *Fundamental concepts of language teaching: Historical and interdisciplinary perspectives on applied linguistic research*. Oxford: Oxford University Press, 1983. 582 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

15. Milne, A. A. *The House at Pooh Corner*. UK: Egmont, 2011. 192 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id> (last accessed: 30.01.2019).
16. Milne, A. A. *Winnie-the-Pooh*. UK: Egmont, 2012. 160 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id> (last accessed: 08.02.2019).